

persbericht

Kasteelplein 1
5701 PP Helmond, The Netherlands
T +31 (0)492 587716
F +31 (0)492 587717
E info@gemeentemuseumhelmond.nl
W www.gemeentemuseumhelmond.nl

JOHAN

Made by Vlisco

Stofontwerpen en tekeningen 1896 – 1954

Tekenen was zijn lust en zijn leven. Ruim 50 jaar was hij chef tekenkamer en ontwierp hij patronen voor stoffen bij de beroemde Helmondse textieldrukkerij Vlisco. In zijn vrije tijd tekende hij vogels, planten en historische gebouwen. Met duizenden ontwerpen en tekeningen liet Johan Jacobs na zijn dood een waardevol historisch document na. In het Gemeentemuseum Helmond zijn onder de titel *JOHAN – Made by Vlisco* van 21 mei tot en met 23 oktober 2011 een groot aantal stofontwerpen en tekeningen van zijn hand te zien.

Jacobs (1881 - 1955) begon als 14-jarige in de handdrukkerij van Vlisco. Directeur Pieter Fentener van Vlissingen (III) ontdekte Jacobs' tekentalent en gaf hem een baan als tekenaar op de ontwerpafdeling. In de avonduren mocht Jacobs op kosten van de zaak naar de Gemeente Tekenschool. In 1900 slaagde hij en schopte het al snel tot chef van de tekenkamer. Dit bleef hij tot aan zijn pensioen in 1951.

De natuur

Bloemen en planten waren Jacobs' grootste inspiratiebronnen. Voor zijn vroege ontwerpen stileerde hij deze sterk. De invloed van de indertijd populaire kunststroming art nouveau is hierin goed te zien. Zo is er een duidelijke overeenkomst met de designs die de bekende ontwerper Duco Crop rond 1900 voor Vlisco maakte.

Daarnaast ontwierp Jacobs stoffen voor de Indische en Afrikaanse markt, zoals het *Leeuwke*. Dit dessin was een groot succes en is zelfs nu nog in productie.

De stad

Jacobs deed nog veel meer: hij polychromeerde acht wapenschilden voor de toen nieuwe raadzaal van Kasteel Helmond, maakte talloze ex librissen, landschapschetsen en pentekeningen van gebouwen in Helmond en omgeving. Deze tekeningen blinken uit door hun gedetailleerdheid en topografische herkenbaarheid. Wanneer de plek die Jacobs getekend had veranderde, dan noteerde hij dat. Op de tekening van oude huisjes schreef hij bijvoorbeeld dat deze in 1919 verdwenen door de bouw van het politiebureau. Zo heeft Jacobs een waar stuk Helmondse stadsgeschiedenis opgetekend.

Speciale rondleidingen

Het Vliscomuseum en het Gemeentemuseum organiseren gecombineerde rondleidingen: op 27 mei, 24 juni, 23 september en 14 oktober. Meer informatie en/of reserveren? Bel dan met het Gemeentemuseum of kijk op onze site.

Noot aan de redactie:

Voor meer informatie en/of beeldmateriaal kunt u contact opnemen met Annemarie Robesin van de afdeling PR, via 0492 – 58 77 16 of a.robessin@helmond.nl.

Achtergrondinformatie

1881 Jacobs wordt geboren in Helmond. Het gezin bestaat uit vader, moeder, drie broers en twee zussen. Broers Frans en Viktor tekenden en schilderden ook. Beiden hebben ook op de tekenafdeling van Vlisco gewerkt.

1894 Jacobs komt als 14-jarige jongen te werken in de handdrukkerij. Hij krijgt deze baan via zijn vader, die daar ook werkt.

1894 Vlisco trekt kunstenaar Michel Duco Crop (1863-1901) aan. Crop was een van Nederlands eerste grote industrieel ontwerpers.

1896 Pieter Fentener van Vlissingen (III) wil Vlisco een eigen ontwerpafdeling krijgt en richt deze in dat jaar op. Jacobs is de eerste vaste tekenaar die er komt te werken. Hij komt in contact met de ontwerpen van Crop en raakt door hem beïnvloed.

1896 Jacobs gaat naar de Gemeente Tekenschool. Hij krijgt deze tekenopleiding van Pieter III. Jacobs behaalt zijn diploma op 8 september 1900, een week voordat hij 19 jaar wordt. De opleiding is helemaal gericht op het tekenen van stofontwerpen. Jacobs leert er de geometrische manier van tekenen die dan populair is in het tekenonderwijs. Daarom zijn veel tekeningen van Jacobs plantenstudies, soms heel gedetailleerd. Volgens deze zogenaamde 'vlakornament'-methode moet je van een plant eerst precies weten hoe hij in elkaar zit, voordat hij met succes gestileerd kan worden tot een patroon. Vanuit een goede plantenstudie werken de leerlingen steeds meer toe naar het tekenen van een gestileerd dessin. Jacobs kan erg goed gedetailleerd werken, hij beheerst zijn tekentechnieken uitstekend.

Tot het einde van Jacobs' carrière is de invloed van het 'art nouveau' tekenen volgens vlakornament te zien. Deze techniek sluit ook perfect aan bij de eisen van de drukker: een ontwerp in vlakken met veel herhaling kan precies aan de maat van het drukblok aangepast worden. Deze techniek wordt vooral toegepast bij het zogenaamde schortenbont, dat Vlisco voor de Europese markt geproduceerd heeft. Voorbeelden zijn gordijnen, kleding, schorten en tafelkleden.

Iets meer vrijheid geniet Johan Jacobs wanneer hij ontwerpen voor zakdoeken tekent. Hij kan dan andere elementen dan bloemen gebruiken en laat de geometrische manier van tekenen even los. Dit komt waarschijnlijk doordat deze ontwerpen maar op een kleine lap stof gedrukt worden. Herhaling om de hele stof te vullen is dan niet nodig.

1900 Samenwerking met Willem Wenckebach (1860-1937) aan het *Wandelboekje voor natuurvrienden*. Wenckebach is bekend van de Verkade-albums, waarvoor hij talloze planten in aquarel vervaardigd heeft.

Rond 1900 Jacobs wordt benoemd tot chef van de tekenkamer. Dit blijft hij tot 1951. Vlisco produceert in de beginperiode niet alleen voor de Indische en Afrikaanse markt maar ook voor de Europese.

1905 Jacobs wordt benoemd tot assistent-tekenleraar aan de Gemeente Tekenschool.

1939 Expositie in het Stedelijk Van Abbe Eindhoven van ex libris en van pentekeningen van gebouwen en landschappen in en rond Helmond. Jacobs exposeert ook regelmatig in Helmondse hotel St. Lambert en op regionale verkooptentoonstellingen. Dat zijn werk in de smaak valt, blijkt uit krantenberichten uit die tijd. De Zuid-Willemsvaart van november 1921 schrijft: *'Onze Helmondse kunstliefhebbers bleken van 't zelfde gevoelen, want de meeste krijtteekeningen prijken reeds den eersten middag met 'n verkocht.'*

1951 Jacobs neemt na 55 jaar afscheid van de Tekenafdeling van Vlisco en gaat met pensioen.

1955 Jacobs overlijdt. Tot aan zijn dood maakt hij ontwerpen en tekent nog veel in de stad en haar omgeving.